

TÜRKİYE-ÜRDÜN DIŞ TİCARETİ VE MAKİNE VE AKSAMLARI SEKTÖRÜ

Genel Bilgiler

Yüzölçümü	: 89.213 km2
Başkenti	: Amman
Başlıca şehirleri	: İrbid, Zarka, Balqa, Mafrak, Karak
Nüfus	: 6.198.677
Ortalama Yaşam Süresi	: 68 yıl erkekler, 70 yıl kadınlar
Nüfusun etnik oluşumu	: Araplar (%97), Çerkezler (%2), Diğer (%1)
Nüfusun dinsel oluşumu	: Müslümanlar (%92), Hristiyanlar (%6), Diğer (%2)
Nüfus Artış Hızı	: % 2,34
Yönetim Şekli	: Anayasal Monarşi
Resmi Dil	: Arapça
GSYİH	: 20 milyar \$ 2008 (Piyasa fiyatlarıyla)
Kişi Başına Milli Gelir	: 3.421 \$ (2008) (Piyasa fiyatlarıyla)
İthalat	: 16,892.9 milyon \$ (2008)
İhracat	: 7,787.3milyon \$ (2008)
Dış Ticaret Hacmi	: 24,680.2 milyon \$ (2008)
Dış Ticaret Dengesi	: - 9,105.6 milyon \$ (2008)
Dış Borç	: 7.407,2 milyon \$ (2007), 4.900,0 milyon \$ (2008)
Enflasyon Oranı (Tüketici Fiyatları)	: % 13,7 (2008)
İşsizlik Oranı	: % 12,7 (2008)
Para Birimi	: 1 Ürdün Dinarı(JD)=1.000 fil,1\$=0,7080 Ürdün Dinarı
Yabancı direkt yatırımlar	: 3,1 milyar \$ (2007), 3.197,9 milyon \$ (2008)
Başlıca İhraç Malları	: Fosfat, gübre, potas, tarım ürünleri, konfeksiyon,ilaç,
Başlıca İthal Malları	: Ham petrol, kumaş, makine, ulaşım araçları,yedek parça, imalat sanayii ürünleri,demir çelik, tahıl
İhracatında Başlıca Ülkeler	: ABD, Irak, Hindistan, Suudi Arabistan, Suriye, GAFTA ülkeleri
İthalatında Başlıca Ülkeler	: Suudi Arabistan, Almanya, Çin, ABD, İtalya, Hindistan, G.Kore, Türkiye
Turizm geliri	: 2.059,7 milyon \$ (2006), 2.310,9 milyon \$ (2007)
Dış yardım (hibe)	: 1,2 milyar \$ (2008)

Ürdün, sınırlı doğal kaynakları ve su sıkıntısına rağmen ekonomisini dışarı açma yolunda ciddi adımlar atmış bir Orta Doğu ülkesidir. Ürdün, **WTO, GATT, GATS ve TRIPs** üyesidir. İmzaladığı Serbest Ticaret Anlaşmaları şunlardır:

- Aghadir Anlaşması
- Avrupa Serbest Ticaret Birliği
- Ürdün-Singapur Serbest Ticaret Anlaşması
- Büyük Arap Serbest Ticaret Anlaşması (GAFTA-Mısır, Irak, Ürdün, Kuveyt, Libya, Moritanya, Filistin, Somali, Sudan, Tunus, Suriye, Birleşik Arap Emirlikleri ve Yemen)
- Ürdün-ABD Serbest Ticaret Anlaşması
- Ürdün-Kanada Serbest Ticaret Anlaşması

Ayrıca, ABD, İsrail ve Ürdün arasında mevcut olan Nitelikli Sanayi Bölgesi (Qualifying Industrial Zone-QIZ) Anlaşması ve bir çok ülke ile imzaladığı Yatırımların Teşviki ve Korunması Anlaşması mevcuttur. QIZ özellikle tekstil sanayi için kurulmuş, ABD'ye ihracatta kota muafiyeti tanıyan bunun karşılığında %35 Ürdün ve %8 İsrail girdisini şart koşan bir sistemdir. Ürdün-ABD Serbest Ticaret Anlaşması uyarınca 2010 yılında süresini tamamlayacaktır.

2000 yılından itibaren Ürdün'de kurulmaya başlayan QIZ'ler (İsrail katma değer katkısıyla üretilen başta tekstil ve hazır giyim olmak üzere hafif sanayi mamulleri) ABD'ne ihracatta ciddi kolaylıklar ve menfaat sağlamış, başlangıçta ekonomik büyümenin ana unsurlarından biri olmuştur.

Ürdün, 2006-2008 yılları arasında özelleştirmeden ciddi gelir elde etmiştir. Jordan's Executive Privatisation Commission "Public Private Partnership" programı adı altında yeni bir rol üstlenmiş özellikle altyapı konusunda pilot projeler geliştirmeye başlamıştır. Bu projelerden bazıları güneş enerjisi, atık su arıtma tesisleri, otobüs terminallerinin yenilenmesidir.

İşsizlik ve enflasyon uzun yıllar Ürdün'ün temel problemi olmuştur. 2002 yılında IMF programına girmiş ve para politikaları, serbest pazar ekonomisinin gerekleri, özelleştirme, yabancı sermaye yatırımları açısından programı başarı ile yürütmüş, makroekonomik düzeyde köklü yapısal değişiklikler gerçekleştirilmiştir.

Ülke ekonomisinin temel dayanaklarından birisi aldığı dış yardımlardır. Özellikle iş gücü yaratacak alanlara yabancı sermayeyi daha fazla çekmek, bütçe açığını azaltmak, dış yardımlara ihtiyacı azaltıcı tedbirler almak ülkenin ana meseleleridir.

2008 yılında Ürdün iç siyasetinin gündemi ağırlıklı olarak ekonomik sorunlara odaklanmış, hükümet ekonomik alanda ciddi sınamaları göğüslemek durumunda kalmıştır. Petrol ürünlerinin yanı sıra un ve şeker gibi temel gıda maddeleri üzerindeki sübvansiyonların kaldırılması, bütçe üzerindeki yükün hafifletilmesi bakımından doğru sayılabilecek bir adım olmakla beraber, ülkede çoğunluğu oluşturan dar gelirli kesimlerin yaşam koşullarında daha da zorlayan bir etki yaratmıştır. 2008'in ilk yarısında petrol fiyatlarındaki büyük artış, enerji ihtiyacının büyük kısmını petrol ithalatı yoluyla karşılayan Ürdün ekonomisini derinden etkilemiştir. Enflasyon oranı 2008 yılı sonu itibariyle resmi verilere göre %13'ü aşmıştır. Hükümet düşük gelirli kesimlerin yaşam koşullarının daha kötüleşmemesine yönelik tedbirlere (toplu konut projeleri, memur asker ve emeklilerin maaşlarına zam yapılması, bazı gıdaların ithalatında vergi muafiyeti vb) öncelik vermeye başlamıştır.

ÜRDÜN'DE YAŞANAN EKONOMİK GELİŞMELERİN ÖZETİ

-2008 yılında Ürdün'de büyüme oranı %5,6 olarak gerçekleşmiştir. 2009 yılında ise ekonomik kriz dikkate alınarak söz konusu oranının %3,5 olması planlanmaktadır. 2008 yılındaki büyümede, ihracattaki artış, servis sektöründeki büyüme (özellikle sağlık ve turizm), yabancı sermaye yatırımlarındaki düzenli artış, ana yatırım projelerinin ve yapısal reformların devamı rol oynamıştır. Finans ve sigorta sektörü, elektrik ve su, sosyal hizmetler, restoran ve otel işletmeciliği, madencilik, nakliye ve haberleşme büyüyen sektörlerdir. Buna karşılık toptan ve perakende ticaret, imalat, gayri menkul ve inşaat gerileyen sektörler olmuştur.

-2009 yılı bütçe açığı ise 971,5 milyon \$ veya GSYİH'nın %4,6'sı olarak hedeflenmiştir.

-Merkez Bankasındaki yabancı para rezervi, 2008 yılı sonu itibariyle 7,7 milyar seviyesine gelmiştir. Bu artış 2,1 milyar dolarlık Paris Klubü Kreditorlerine yapılan borç ödemesine rağmen gerçekleşmiştir. 2008 yılı ekonomik yavaşlama dikkate alınarak Merkez Bankası birçok önlemleri uygulamaya geçirmiş, 2009 yılı sonuna kadar yerli ve yabancı para cinsinden bütün mevduat devlet garantisi altına alınmıştır. 2007 yılına kıyasla, Amman Borsa'sında birçok gösterge negatif performans sergilemiştir.

-Dış yardımlar dahil bütçe açığı 2008 yılında 976,7 milyon \$ olarak gerçekleşirken 2007 yılında 867,5 milyon \$ dir.(Sırasıyla GSYİH'nın %4,9 ve %5,2.) Bütçe açığının 2008 yılında yükselmesindeki etken 2007 yılına göre, kamu harcamalarının %19 ve kamu gelirlerinin ise %18 artmasıdır. Harcamalardaki artışın temel nedenleri kalkan sübvansiyonlar ile artan hayat pahalılığı karşısında memur ve emeklilere yapılan maaş zamları, askeri harcamalar,sosyal güvenlik sisteminin harcamaları oluşturmuştur. Kamu gelirlerinin 2008 yılı artışında dış yardımın bir önceki yıla göre %109,1 artmasının rolü büyüktür. Toplam iç borç 2008 yılında 8.113,1 milyon \$ sınırına dayanmış yani GSYİH'nın %41,5 olmuştur (2007 yılına göre 2.903,2 milyon \$ lık bir artış ile). Dış borç ise 2008 yılı sonunda bir önceki yıla göre 2.274,4 milyon \$ azalarak 5,132.7 milyon \$ seviyesine gelmiş diğer bir ifade ile GDP'nin %26.3 sini oluşturmuştur. 2008 yılı sonu bütçe açığı GSYİH'nın %5'idir.

-2008 yılında Milli Gelir (GSMH) 20.959,1 milyon \$ ile bir önceki yıla göre %20,9 yükselmiştir.2007 yılında GSMH artışı ise bir önceki yıla göre %12,5'tir. Bu sıçrama yurt dışı gelirlerindeki artış ile bağlantılıdır. Keza, harcanabilir gelirden (GNDI) 2008 yılında, 2007 yılına göre %21,8 artarak 24.493 milyon \$ olarak gerçekleşmiştir.

-Kişi başı Milli Gelir 2008 yılında bir önceki yıla göre %18,4 artarak 3.421 \$ seviyesine gelmiştir.

-Enflasyon oranı, 2008 yılında %14 civarında gerçekleşmiştir. Bir önceki yılda bu oran %5,4'tür. Enflasyondaki bu ciddi sıçramada, Şubat 2008'de petroldeki sübvansiyonun kalkmasının, elektrik fiyatlarının yükselmesinin, taşımacılık fiyatlarının, tahıl fiyatlarının, tavuk ve et ürünlerinin fiyatlarının yükselmesinin etkisi olmuştur.

-İhracat 2008 yılında 7,787.3 milyon \$, ithalat ise 16,892.9 milyon \$, dış ticaret açığı ise 9,105.6 milyon \$ olmuştur. Bir önceki yıla göre ihracat ve ithalat artışı sırasıyla, %73 ve %23,2'dir. Artışlardaki nedenler uluslar arası piyasada fosfat, potas, ham petrol, gıda ve metal fiyatlarında meydana gelen yükselmeler olmuştur.

-2008 yılında turizm gelirleri bir önceki yıla kıyasla %27,5 artarak 3 milyar \$ seviyesine ulaşmıştır. (2007 yılı geliri 2,3 milyar \$'dir.)

-2007 yılında Ödemeler Dengesi Cari Açığı 2.932,9 milyon \$ daralmış veya GSYİH'nin %17,7'si iken, 2008 yılında Ödemeler Dengesi Cari Açığı 2.426 milyon \$ veya GSYİH'nin %12,1 olarak gerçekleşmiştir.

-UNCTAD tarafından yayımlanan 16 Arap ülkesi dahil 141 ülkeyi kapsayan "World Investment Report 2008" çerçevesinde, Ürdün, doğrudan yabancı yatırımlar konusunda Arap ülkeleri içinde (Umman, Suudi Arabistan, BAE, Tunus önünde) birinci, 141 ülke arasında da altıncı sırada yer almakta olup Dünya genelinde de en iyi 10 arasında yer almaktadır.

Yıllara Göre Ürdün'e Ait Başlıca Göstergeler

Yıllar	GSYİH (Milyar \$)	Kişi Başına Gelir(\$)	Büyüme Oranı	Enflasyon Oranı (%)	İhracat (Milyar \$)	İthalat (Milyar \$)
2000	8,4	1.680	4,3	0,7	1,9	4,1
2001	8,9	1.712	5,3	1,8	2,3	4,3
2002	9,6	1.811	5,8	1,8	2,8	4,5
2003	10,2	1.855	4,2	2,3	3,1	5,1
2004	11,1	1.982	8,4	2,6	3,9	7,2
2005	12,7	2.316	7,2	3,5	4,3	10,4
2006	14,3	2.518	6,4	6,1	4,1	11,5
2007	16,5	2.888	6,2	5,4	4,5	13,7
2008	20,1	3.421	5,6	13,7	7,8	16,9

Kaynak: T.C. Amman Büyükelçiliği, Ülke Raporu, 2009

2008 yılında ihracat hacmi bir önceki yıla kıyasla yüzde 73 oranında artarak 7,8 milyar dolara ulaşmıştır. İhracattaki bu artış esas itibariyle Ürdün'ün temel ihracat kalemlerini oluşturan fosfat ve potaşın fiyatlarının uluslararası piyasalarda yükselmesinden kaynaklanmıştır. Diğer taraftan, ithalat yüzde 23,2 oranında artmış ve 16,9 milyar dolar olmuştur. Dış ticaret hacmi 23 milyar dolar olurken, dış ticaret açığı 2008 yılı sonunda 9,1 milyar dolara ulaşmıştır.

2008 yılında Ürdün'ün başlıca ticaret ortakları sırasıyla Suudi Arabistan, Çin, ABD, Hindistan, Almanya, Irak ve Mısır olmuştur. Bu ülkelerle 2008 yılında gerçekleştirilen ticaret, Ürdün'ün toplam ticaret hacminin yarısına tekabül etmektedir.

Ürdün'ün temel ihracat kalemlerinden tekstil ürünlerinin dış satımında 2008 yılında yüzde 15,1 düşüş yaşanmıştır. Çok büyük bir oranda ABD pazarına yönelen (% 93) bu kalemin 2008 yılında dış satımından 1.012 milyar dolar gelir elde edilmiştir.

Ürdün'ün temel ihracat kalemlerinden olan potaşın 2008 yılındaki dış satımı yüzde 139,8 oranında artarak 770,3 milyon dolara ulaşmıştır. Hindistan, Çin ve Malezya başlıca alıcı ülkelerdir. Bu artış, uluslararası piyasalarda potaşın fiyatının yüzde 136 oranında yükselmesinden kaynaklanmıştır. İhraç edilen potaş miktarı ise 2008 yılında yüzde 1,4 oranında artmıştır.

Diğer ihracat kalemi olan gübrenin dış satımı, dünya piyasalarındaki fiyat yükselişine bağlı olarak, yüzde 90,9 oranında artarak 587,3 milyon dolar olmuştur. Hindistan ve Japonya bu ürünün satıldığı başlıca ülkelerdir.

Dünya piyasalarındaki fiyat değişiklerine bağlı olarak, fosfat ihracatı da 2008 yılında yüzde 167 oranında artmıştır (521,7 milyon dolar).

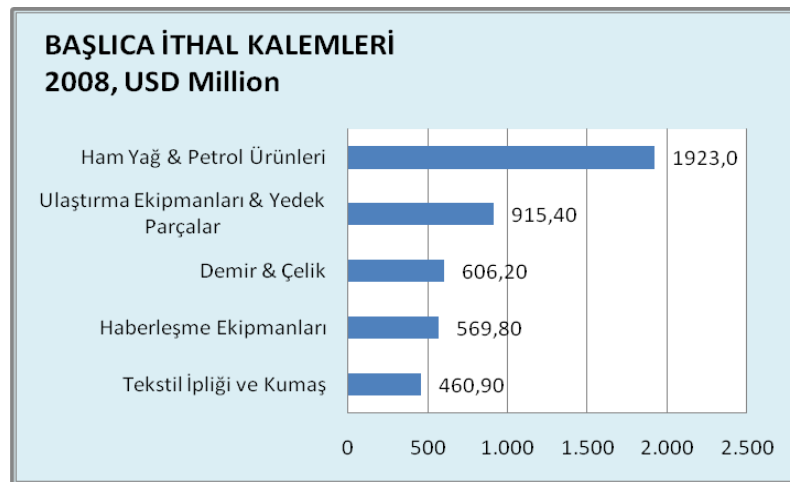
Diğer önde gelen ihracat kalemlerini ise tıbbi ürün ve ilaçlar, sebzeler ve makine ulaştırma aksamı oluşturmuştur.

Başlıca Ülkeler İtibarıyla Ürdün Dış Ticareti (Milyon \$)

Ülkeler	2007	2008	Değişim %
Suudi Arabistan	3.212,8	4.125,9	28,4
Çin	1.383,1	1.864,8	34,8
ABD	1.870,0	1.815,3	-2,9
Hindistan	773,4	1.785,5	130,9
Almanya	1.034,4	1.023,5	-1,1
Irak	546,4	837,5	53,3
Mısır	656,0	835,8	27,4
Ukrayna	325,9	712,9	118,7
Japonya	479,0	650,2	35,7
İtalya	477,5	593,0	24,2
Güney Kore	444,3	583,3	31,3
Dięerleri	7.025,1	9.852,5	17,8
Toplam	18.228,6	24.680,2	26,7

Kaynak: T.C. Amman Büyükelçiliği, Ülke Raporu, 2009

2008 yılı ithalat kalemlerine bakıldığında, Suudi Arabistan'dan gelen ham petrol ilk sırayı almaktadır. Ulaştırma araç ve yedek parçaları, demir-çelik ile tarım, sanayi ve inşaat sektöründe kullanılan özel makineler ve telekomünikasyon ürünleri diğer önemli ithalat kalemlerini oluşturmaktadır. 2008 yılında Ürdün'ün ithalatında yer alan en önemli ülkeler; %33,4 GAFTA ülkeleri, %20,9 ile AB, %10,4 Çin, %4,6 ile ABD ve %3,3 ile Güney Kore olmuştur.

Kaynak: T.C. Amman Büyükelçiliği, Ülke Raporu, 2009

A. TÜRKİYE-ÜRDÜN DIŞ TİCARETİ

Türkiye-Ürdün Dış Ticareti (Bin \$)

YILLAR	İHRACAT	DEĞİŞİM (%)	İTHALAT	DEĞİŞİM (%)	HACİM	DENGE
1999	88.157	-	16.643	-	104.799	71.514
2000	99.534	12,9	27.273	63,9	126.806	72.261
2001	118.901	19,5	13.525	-50,4	132.426	105.376
2002	116.650	-1,9	18.382	35,9	135.033	98.268
2003	149.618	28,3	16.851	-8,3	166.469	132.768
2004	229.464	53,4	14.156	-16,0	243.621	215.308
2005	288.648	25,8	28.321	100,1	316.969	260.327
2006	321.661	11,4	9.319	-67,1	330.980	312.341
2007	389.305	21,0	11.597	24,4	400.902	377.708
2008	460.738	18,3	25.289	118,1	486.027	435.449
2008/6 aylık	214.182	-	8.125	-	222.307	206.058
2009/6 aylık	177.831	-17,0	4.986	-38,6	182.817	172.844

Kaynak: TÜİK

Türkiye ile Ürdün arasındaki ticaret rakamları yukarıdaki tabloda verilmiş olup 1999 yılında yaklaşık 105 milyon \$ olan toplam dış ticaret hacmi on yıl içerisinde yaklaşık 5 katına çıkarak 2008 yılında 486 milyon \$'a ulaşmıştır. 2008 yılında gerçekleşen 460 milyon \$ ihracatımıza karşılık söz konusu ülkeden 25 milyon \$ ithalatımız bulunmaktadır. Ürdün ile dış ticaretimiz ülkemiz lehine olup dış ticaret dengesi 2008 yılında 435 milyon \$ olmuştur.

Türkiye'nin Ürdün'e İhraç Ettiği Başlıca Mallar (\$)

FASİ L	ÜRÜN ADI	2007	2008	DEĞİŞİM (%)	PAY
27	MİNERAL YAKITLAR,MİNERAL YAĞLAR VE MÜSTAHSALLARI,MUMLAR	44.353.649	58.763.984	32,49	12,75
84	MAKİNE VE AKSAMLARI	49.826.876	48.441.989	-2,78	10,51
73	DEMİR VEYA ÇELİKTE EŞYA	25.850.956	40.526.642	56,77	8,80
85	ELEKTRİKLİ MAKİNA VE CİHAZLAR,AKSAM VE PARÇALARI	31.021.392	37.057.034	19,46	8,04
44	AĞAÇ VE AĞAÇTAN MAMUL EŞYA,ODUN KÖMÜRÜ	16.321.653	20.273.894	24,21	4,40
87	MOTORLU KARA TAŞITLARI,TRAKTÖR,BİSİKLET,MOTOSİKLET VE DİĞER	16.627.061	19.931.126	19,87	4,33
39	PLASTİK VE PLASTİKTEN MAMUL EŞYA	16.132.304	17.578.821	8,97	3,82
24	TÜTÜN VE TÜTÜN YERİNE GEÇEN İŞLENMİŞ MADDELER	9.012.532	15.584.487	72,92	3,38
72	DEMİR VE ÇELİK	11.344.398	13.880.947	22,36	3,01
07	YENİLEN SEBZELER VE BAZI KÖK VE YUMRULAR	8.859.081	12.179.285	37,48	2,64
	DİĞER ÜRÜNLER	159.955.177	176.519.930	10,36	38,31
	TOPLAM	389.305.079	460.738.139	18,35	100,00

Kaynak: TÜİK

Mal grupları bazında verilere bakıldığında; 2008 yılında Türkiye'nin Ürdün'e en fazla mineral yakıtlar, yağlar ve mustahsalları (59 milyon \$) ihraç ettiği görülmektedir. Bu ürün grubunu, makine ve aksamlar (48 milyon \$) ile demir ve çelikten eşya (41 milyon \$) takip etmektedir. Türkiye'nin Ürdün'e makine ve aksamları ihracatı 2008 yılında azalma gösterse de bu mal grubu toplam ihracat içerisindeki yüzde onluk

payını korumaktadır. Türkiye'nin Ürdün'e ihraç ettiği başlıca mal grupları arasında en fazla artış %56,8 ile demir veya çelikten eşyada görülmektedir.

Türkiye'nin Ürdün'den İthal Ettiği Başlıca Mallar (\$)

FASIL	ÜRÜN ADI	2007	2008	DEĞİŞİM (%)	PAY
28	İNORGANİK KİMYASAL MÜSTAHSALLAR,ORGANİK,İNORGANİK BİLEŞİKLER	3.700.487	16.440.108	344,3	65,0
56	VATKA,KEÇE,DOKUNMAMIŞ MENSUCAT,ÖZEL İPLİK,SİCİM VE MAMULLERİ	1.118.703	1.290.142	15,3	5,1
61	ÖRME GİYİM EŞYASI VE AKSESUARLARI	654.951	1.257.689	92,0	5,0
31	GÜBRELER	488.780	1.066.044	118,1	4,2
76	ALUMİNYUM VE ALUMİNYUM EŞYA	20.428	941.559	-	3,7
73	DEMİR VEYA ÇELIKTEN EŞYA	609.133	845.461	38,8	3,3
48	KAĞIT VE KARTON;KAĞIT HAMURUNDAN KAĞIT VE KARTONDAN EŞYA	225.555	483.843	114,5	1,9
30	ECZACILIK ÜRÜNLERİ	566	462.051	-	1,8
72	DEMİR VE ÇELİK	455	299.128	-	1,2
38	MUHTELİF KİMYASAL MADDELER	160.877	264.389	64,3	1,0
	Diğer	4.617.362	1.938.342	-58,0	7,7
	TOPLAM	11.597.297	25.288.756	118,1	100,0

Kaynak: TÜİK

2008 yılında Türkiye'nin Ürdün'den en fazla ithal ettiği ürün inorganik kimyasal mustahsallar, organik, inorganik bileşiklerdir ve bu mal grubunun ithalatı bir önceki seneye göre %344 oranında artış göstererek toplam ithalatın %65'ini oluşturmuştur. İthalat artışında dikkat çeken diğer mal grupları ise alüminyum ve alüminyum eşya, eczacılık ürünleri ve demir ve çeliktir.

B. ÜRDÜN'ÜN MAKİNE VE AKSAMLARI SEKTÖRÜ DIŞ TİCARETİ

Birleşmiş Milletler verilerine göre; Ürdün'ün 2008 yılı itibarıyla makine ihracatı %55,9 artışla 304 milyon \$ seviyesinde gerçekleşmiştir. Ürdün'ün en fazla makine ihraç ettiği ülkeler Serbest Bölgeler'in ardından Irak, Suudi Arabistan ve BAE'dir.

Ürdün'ün Ülkelere Göre Makine ve Aksamları İhracatı (Bin \$) - 84. Fasıl

	Ülkeler	2004	2005	2006	2007	2008	2008/2007 %Değişim
1	Serbest Bölgeler	42.645.560	63.222.051	57.092.438	63.911.786	80.889.942	26,6
2	Irak	25.220.946	23.265.528	13.030.991	18.450.526	42.056.005	127,9
3	Suudi Arabistan	7.875.196	5.878.882	11.912.553	14.901.589	25.739.474	72,7
4	BAE	9.864.413	14.985.153	26.459.852	11.748.910	25.337.363	115,7
5	Suriye	19.244.662	27.816.136	26.585.698	25.144.757	16.118.278	-35,9
6	Hollanda	222.171	331.359	530.168	915.766	15.969.501	-
7	Katar	667.612	2.488.695	3.102.677	7.086.372	11.343.780	60,1
8	Mısır	1.410.195	3.998.520	4.657.479	5.417.964	10.705.903	97,6
9	Lübnan	1.282.196	5.149.775	3.133.677	2.834.045	10.303.732	263,6
10	Ukrayna	266.876	43.310	1.000	54.300	8.466.941	-
11	ABD	3.830.077	6.264.365	5.587.329	5.541.288	8.304.690	49,9
12	Fas	380.418	1.578.219	235.284	1.881.605	7.596.277	303,7
13	Kuveyt	1.693.158	3.798.278	7.136.493	6.431.132	6.075.037	-5,5
14	İran	104.891	137.223	282.062	301.963	5.767.235	-
15	Filistin	1.777.724	1.985.015	2.553.694	3.142.914	4.327.869	37,7
	Diğer	20.454.395	27.819.920	17.985.457	27.569.794	25.519.110	-7,4

TOPLAM	136.940.490	188.762.429	180.286.852	195.334.711	304.521.137	55,9
---------------	--------------------	--------------------	--------------------	--------------------	--------------------	-------------

Kaynak: BM İstatistik Bölümü

Ürdün'ün makine ve aksamları ihracatında ilk sırada 56,1 milyon \$ ile "klima cihazları" yer almaktadır. Ürdün'ün klima cihazları ihracatında 2008 yılında %92 oranında artış yaşanmıştır. Klima cihazlarını buzdolapları, dondurucular, soğutucular, ısı pompaları ve otomatik bilgi işlem makineleri takip etmektedir. Ürdün'ün ihraç ettiği başlıca makineler arasında en fazla ihracat artışı "alternatif-rotatif kıvılcım ateşlemeli, içten yanmalı motorlar"da görülmektedir. Söz konusu makinelerin ihracat değeri 2008 yılında 15,2 milyon \$'dır.

Ürdün'ün Makine ve Aksamları İhracatındaki Başlıca Kalemler (\$)

GTİP	GTİP TANIMI	2007	2008	2008/2007 %Değişim
8415	KLIMA CİHAZLARI-VANTILATÖRLÜ, ISI, NEM DEGİSTİRME TERTİBATLI	29.266.851	56.180.204	92,0
8418	BUZDOLAPLARI, DONDURUCULAR, SOGUTUCULAR, ISI POMPALARI	29.162.207	35.332.111	21,2
8471	OTOMATİK BILGI İSLEM MAKİNELERİ, ÜNİTELERİ	17.100.652	23.285.586	36,2
8450	ÇAMASIR YIKAMA MAKİNELERİ	22.129.339	22.004.431	-0,6
8407	ALTERNATİF-ROTATİF KIVILCIM ATEŞLEMELİ, İÇTEN YANMALI MOTORLAR	2.812.039	15.287.094	443,6
8421	SANTRİFÜJLE ÇALISAN KURUTMA, FİLTRE, ARITMA CİHAZLARI	7.877.210	13.165.231	67,1
8473	YAZI, HESAP, MUHASEBE, BILGI İSLEM, BÜRO İÇİN DİĞER MAKİNE VE CİHAZLARIN AKSAMI	5.545.104	13.024.640	134,9
8431	AGIR İS MAKİNE VE CİHAZLARININ AKSAMI, PARÇALARI	9.148.162	12.164.650	33,0
8429	DOZERLER, GREYDER, SKREYPER, EKSKAVATÖR, KÜREYİCİ, YÜKLEYİCİ VB.	8.984.663	11.600.954	29,1
8479	KENDİNE ÖZGÜ FONKSİYONLU MAKİNE VE CİHAZLAR	2.748.314	7.723.038	181,0
	Diğer	60.560.170	94.753.195	56,5
	TOPLAM	195.334.711	304.521.137	55,9

Kaynak: BM İstatistik Bölümü

Ürdün'ün 84. fasıl bazında makine ithalatı 2008 yılında bir önceki seneye göre %23,4 oranında artış göstererek 1,4 milyar \$'a yükselmiştir. Çin, Almanya, İtalya, G.Kore Cumhuriyeti ve ABD Ürdün'ün makine ithal ettiği başlıca ülkelerdir. Türkiye ise 2008 yılında Ürdün'ün makine ithalatında 9. sırada bulunmaktadır.

Ürdün'ün Ülkelere Göre Makine ve Aksamları İthalatı (Bin \$) - 84. Fasıl

	Ülkeler	2004	2005	2006	2007	2008	2008/2007 % Değişim
1	Çin	77.306.299	164.784.513	171.108.214	204.106.090	296.342.395	45,2
2	Almanya	87.665.038	129.986.128	113.533.029	179.314.491	203.088.856	13,3
3	İtalya	62.328.854	70.365.358	111.433.595	99.216.429	166.172.254	67,5
4	G.Kore Cum.	29.551.264	43.754.586	34.734.646	83.444.355	108.321.462	29,8
5	ABD	59.753.421	100.980.354	83.941.820	78.487.983	101.051.062	28,7
6	Japonya	51.571.164	40.129.430	44.859.651	60.943.145	85.878.843	40,9
7	İngiltere	34.289.582	43.356.048	36.869.292	39.382.781	60.686.392	54,1
8	Norveç	49.093	328.188	65.822	31.224	60.663.615	-

9	Türkiye	18.470.742	25.349.467	35.640.267	49.826.876	48.441.989	-2,8
10	Fransa	12.131.683	21.751.016	26.806.345	97.152.205	31.054.924	-68,0
11	Diğer Asya Ülkeleri	17.309.878	23.039.391	22.359.925	22.198.486	27.586.655	24,3
12	Tayland	12.637.485	15.744.080	16.723.295	19.913.480	22.301.012	12,0
13	Belçika	9.707.017	8.399.629	12.270.739	16.168.401	21.322.080	31,9
14	Hollanda	6.011.769	6.451.406	18.416.327	36.924.866	18.501.146	-49,9
15	Mısır	6.920.429	8.639.975	9.134.564	15.632.857	18.498.552	18,3
	Diğer	87.404.453	89.968.167	105.961.863	166.898.983	172.990.691	3,6
	TOPLAM	573.108.171	793.027.736	843.859.394	1.169.642.652	1.442.901.928	23,4

Kaynak: BM İstatistik Bölümü

Ürdün'ün makine ve aksamaları ithalatındaki başlıca kalemler arasında ilk sırayı 8471 nolu GTİP'de bulunan "otomatik bilgi işlem makineleri, üniteleri" almaktadır. Ülkenin diğer önemli makine sektörü ithal kalemleri arasında ise; "kendine özgü fonksiyonlu makine ve cihazlar", "yazı, hesap, muhasebe, bilgi işlem, büro için diğer makine ve cihazlar" gibi alt ürün grupları yer almaktadır. Otomatik bilgi işlem makineleri ve kendine özgü fonksiyonlu makine ve cihazlar ithalatı toplam ithalatın içerisinde %21 oranında bir pay oluşturmaktadır.

Ürdün'ün Makine ve Aksamaları İthalatındaki Başlıca Kalemler (Bin \$)

GTİP	GTİP TANIMI	2007	2008	2008/2007 %Değişim
8471	OTOMATİK BILGI ISLEM MAKINELERI, ÜNİTELERİ	119.421.100	161.299.870	35,1
8479	KENDINE ÖZGÜ FONKSİYONLU MAKINE VE CİHAZLAR	45.957.111	141.940.594	208,9
8473	YAZI, HESAP, MUHASEBE, BILGI ISLEM, BÜRO İÇİN DİĞER MAKINE VE CİHAZLARIN AKSAMI	63.147.090	78.975.965	25,1
8418	BUZDOLAPLARI, DONDURUCULAR, SOĞUTUCULAR, ISI POMPALARI	60.109.923	71.562.952	19,1
8415	KLİMA CİHAZLARI-VANTİLATÖRLÜ, ISI, NEM DEĞİSTİRME TERTİBATLI	39.849.082	65.162.430	63,5
8430	TOPRAK, MADEN, CEVHERİ TASIMA, AYIRMA, SEÇME VB. İS MAKINELERİ	15.664.455	63.876.295	307,8
8419	ISI DEĞİSİKLİĞİ YÖNTEMİ İLE MADDELERİ İSLEMEK İÇİN CİHAZLAR	22.474.480	60.893.671	170,9
8414	HAVA-VAKUM POMPASI, HAVA/GAZ KOMPRESÖRÜ, VANTİLATÖR, ASPIRATÖR	38.215.497	51.977.255	36,0
8421	SANTRİFÜJLE ÇALISAN KURUTMA, FİLTRE, ARITMA CİHAZLARI	41.470.022	51.061.762	23,1
8431	AGIR İS MAKINE VE CİHAZLARININ AKSAMI, PARÇALARI	28.025.674	49.832.922	77,8
	Diğer	695.308.218	646.318.212	-7,0
	TOPLAM	1.169.642.652	1.442.901.928	23,4

Kaynak: BM İstatistik Bölümü

C. TÜRKİYE İLE ÜRDÜN'ÜN MAKİNE VE AKSAMLARI SEKTÖRÜ DIŞ TİCARETİ

2008 yılında Ürdün'e 84. fasıl itibariyle makine ve aksamları sektörü ihracatımız %2,8 oranında azalma kaydederek 48,4 milyon \$ gerçekleşmiştir ancak aynı yıl ithalatımız da %93,1 oranında azalma göstermiş ve 207 bin \$ kaydedilmiştir. Özellikle 2003 yılından itibaren Ürdün'e makine ihracatımız hızlı bir artış göstermiştir. 2002-2008 yılları arasında Ürdün ile Türkiye arasındaki makine ve aksamları dış ticaret hacmi yaklaşık dört katına çıkmıştır. Son 7 yıl içerisinde Ürdün'den makine ithalatına baktığımız zaman düzensiz bir seyir izlediği göze çarpmaktadır.

Türkiye ile Ürdün Arasındaki Makine ve Aksamları Dış Ticareti (\$ -84. Fasıl)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Ürdün'e İhracatımız	11.343.915	12.362.559	18.470.742	25.349.467	35.640.267	49.826.876	48.441.989
Ürdün'den İthalatımız	110.899	67.689	94.667	208.789	167.735	3.016.634	207.235
Dış Ticaret Hacmi	11.454.814	12.430.248	18.565.409	25.558.256	35.808.002	52.843.510	48.649.224
Dış Ticaret Dengesi	11.233.016	12.294.870	18.376.075	25.140.678	35.472.532	46.810.242	48.234.754
İhracat Değişim (%)		9,0	49,4	37,2	40,6	39,8	-2,8
İthalat Değişim (%)		-39,0	39,9	120,6	-19,7	-	-93,1

Kaynak: TUIK verileri

1. İHRACAT

84. fasıl itibarıyla Ürdün'e yönelik makine sektörü ihracatımızda önemli yer tutan kalemler ise dörtlü GTİP bazında incelendiğinde; ilk üç sırada yer alan 8415 nolu GTİP altında tanımlanan klima cihazları-vantilatörlü, ısı, nem değiştirme tertibatlı" (9 milyon \$), 8413 nolu GTİP altında tanımlanan "sıvılar için pompalar, sıvı elevatörleri" (3,4 milyon \$) ile 8418 nolu GTİP altında tanımlanan "buzdolapları, dondurucular, soğutucular, ısı pompaları"(3,3 milyon \$), Ürdün'e makine ihracatımızda ilk 3 sırada yer alan kalemlerdir.

Ürdün'e Makine ve Aksamları İhracatımızda Başlıca Kalemler (84.Fasıl-\$)

GTİP	GTİP TANIMI	2007	2008	2008/2007 % Değişim
8415	KLİMA CİHAZLARI-VANTİLATÖRLÜ, ISI, NEM DEĞİŞTİRME TERTİBATLI	13.134.432	9.015.194	-31,4
8413	SIVILAR İÇİN POMPALAR, SIVI ELEVATÖRLERİ	1.658.731	3.411.966	105,7
8418	BUZDOLAPLARI, DONDURUCULAR, SOĞUTUCULAR, ISI POMPALARI	3.552.561	3.375.681	-5,0
8474	TOPRAK, TAS, METAL CEVHERİ VB. AYIKLAMA, ELEME VB. İÇİN MAKİNELER	708.881	3.302.771	365,9
8479	KENDİNE ÖZGÜ FONKSİYONLU MAKİNE VE CİHAZLAR	3.137.564	3.138.162	0,0

8408	DİZEL, YARI DİZEL MOTORLAR (HAVA BASINCI İLE ATEŞLENEN, PİSTONLU)	36.172	3.121.152	-
8481	MUSLUKÇU, BORUCU ESYASI-BASINÇ DÜŞÜRÜCÜ, TERMOSTATİK VALF DAHİL	1.249.391	2.398.486	92,0
8450	ÇAMASIR YIKAMA MAKİNELERİ	1.413.355	1.829.228	29,4
8409	İÇTEN YANMALI, PİSTONLU MOTORLARIN AKSAM-PARÇALARI	1.347.387	1.610.767	19,5
8419	ISI DEĞİŞİKLİĞİ YÖNTEMİ İLE MADDELERİ İŞLEMELERİ İÇİN CİHAZLAR	330.586	1.454.081	339,8
8431	AGIR İŞ MAKİNE VE CİHAZLARININ AKSAMI, PARÇALARI	2.505.114	1.420.083	-43,3
8421	SANTRİFÜJLE ÇALISAN KURUTMA, FİLTRE, ARITMA CİHAZLARI	3.023.601	1.305.950	-56,8
8422	YIKAMA, TEMİZLEME, KURUTMA, DOLDURMA VB. İŞLER İÇİN MAKİNE, CİHAZ	870.585	1.064.601	22,3
8455	METALLERİ HADDELEME MAKİNELERİ, BUNLARIN SİLİNDİRLERİ	622.412	979.548	57,4
8426	GEMİ VİNÇLERİ, MAÇUNALAR, HALATLI VİNÇLER, DÖNER KÖPRÜLER	897.965	921.284	2,6
8462	METALLERİ DÖVME, İŞLEME, KESME, SATAFLAMA PRESİLERİ, MAKİNELERİ	1.794.151	894.880	-50,1
8470	HESAP, MUHASEBE, KAYDEDİCİ KASA, DAMGA BASAN MAKİNELER	130.532	883.514	-
8429	DOZERLER, GREYDER, SKREYPER, EKSKAVATÖR, KÜREYİCİ, YÜKLEYİCİ VB.	735.791	707.835	-3,8
8477	KAUÇUK, PLASTİK ESYA İMAL VE İŞLEME MAKİNE VE CİHAZLARI	242.470	621.295	156,2
8441	KAGIT HAMURU, KAGIT İŞLEME, KESME MAKİNE VE CİHAZLARI	500.000	534.252	6,9
	Diğer	11.935.195	6.451.259	-45,9
	TOPLAM	49.826.876	48.441.989	-2,8

Kaynak: TÜİK Verileri

2. İTHALAT

84. fasıl itibarıyla Türkiye'nin Ürdün'den makine ithalatı, 2007 yılında 3 milyon \$ gerçekleşmişken 2008 yılında 207 bin \$ gerçekleşmiştir.

2007 yılında Ürdün'e ithal edilen dizel yarı dizel motorlar toplam ithalatın %90'ını oluşturmaktadır. 2008 yılında Ürdün'den ithal edilen toprak, tas, metal cevheri vb. ayıklama, eleme vb. için makineler ise toplam ithalatın %60'ını oluşturmaktadır.

Ürdün'den Makine ve Aksamları İthalatımızda Başlıca Kalemler (84.Fasıl-\$)

GTİP	GTİP TANIMI	2007	2008	2008/2007 %Değişim
8474	TOPRAK, TAS, METAL CEVHERİ VB. AYIKLAMA, ELEME VB. İÇİN MAKİNELER	0	122.888	-
8409	İÇTEN YANMALI, PİSTONLU MOTORLARIN AKSAM-PARÇALARI	0	26.999	-
8483	TRANSMİSYON MILLERİ, KRANKLAR, YATAK KOVANLARI, DISLİLER, ÇARKLAR	9.883	15.397	55,8
8436	TARIM, ORMANCILIK, KÜMES HAYVANCILIGINA MAHSUS MAKİNE, CİHAZLAR	0	11.787	-
8479	KENDİNE ÖZGÜ FONKSİYONLU MAKİNE VE CİHAZLAR	0	10.366	-
8413	SİVİLER İÇİN POMPALAR, SİVİ ELEVATÖRLERİ	2.410	7.980	231,1
8477	KAUÇUK, PLASTİK ESYA İMAL VE İŞLEME MAKİNE VE CİHAZLARI	0	5.378	-
8471	OTOMATİK BİLGİ İŞLEM MAKİNELERİ, ÜNİTELERİ	29.056	2.556	-91,2
8431	AGIR İŞ MAKİNE VE CİHAZLARININ AKSAMI, PARÇALARI	1.339	2.522	88,3
8412	DİĞER MOTORLAR VE KUVVET ÜRETEN MAKİNELER	0	715	-
8422	YIKAMA, TEMİZLEME, KURUTMA, DOLDURMA VB. İŞLER İÇİN MAKİNE, CİHAZ	0	647	-
8408	DİZEL, YARI DİZEL MOTORLAR (HAVA BASINCI İLE ATEŞLENEN, PİSTONLU)	2.771.556	0	-
8414	HAVA-VAKUM POMPASI, HAVA/GAZ KOMPRESÖRÜ, VANTİLATÖR, ASPIRATÖR	875	0	-
8419	İŞİ DEĞİŞİKLİĞİ YÖNTEMİ İLE MADDELERİ İŞLEMELER İÇİN CİHAZLAR	81.041	0	-
8421	SANTRİFÜJLE ÇALISAN KURUTMA, FİLTRE, ARITMA CİHAZLARI	496	0	-
8438	YIYECEK/İÇECEK SANAYİNDE KULLANILAN MAKİNE VE CİHAZLAR	2.373	0	-
8446	DOKUMA TEZGAHLARI (MAKİNELERİ)	90.400	0	-

8451	DOKUMA MADDELERİNİ YIKAMA, KURUTMA, ÜTÜLEME MAKİNE VE CİHAZLARI	158	0	-
8455	METALLERİ HADDELEME MAKİNELERİ, BUNLARIN SİLİNDİRLERİ	25.767	0	-
8480	METAL DÖKÜMÜ İÇİN KASALAR, PLAKALAR, KALIP MODELLERİ	1.280	0	-100
	TOPLAM	3.016.634	207.235	-93,1

Kaynak: TÜİK Verileri

DEĞERLENDİRME

Ürdün, ekonomisi dışa açık bir ülkedir ve bu nedenle yaşanan ekonomik krizden de etkilenmiştir. Ürdün'ün önemli ticari ilişkileri Körfez Ülkeleri, ABD ve AB ülkeleri ile yaşanmaktadır. Söz konusu ekonomik krizde Körfez ülkeleri petrol fiyatlarının düşmesi nedeniyle mali kayıplar yaşamış ve bu durum Ürdün'e gelecek olan yabancı sermaye ve dış yardımı azaltmıştır. Diğer taraftan, 2008 yılında petrol fiyatlarının düşmesi Ürdün'ün ithal kalemleri arasında önemli yeri olan çelik, tahıl, hayvancılık ürünlerinin fiyatlarının düşmesine ve Ürdün'ün önemli ihrac kalemleri olan fosfat, potas ve gübrenin dünya fiyatlarının yükselmesi neden olmuştur.

Global anlamda yaşanan ekonomik yavaşlama Ürdün'ün 2009 yılı verilerine de yansımıştır. Ürdün'ün dış ticaret hacmi 2009 yılının ilk beş ayı verilerine göre azalma kaydetmiştir. Bir önceki yılın aynı dönemine göre ithalatta %22 oranında azalma, aynı dönemde ihracatta %6,6 azalma gözlenmiştir. 2009 yılında Ürdün'ün fosfat ve potas ihracatı dışında bütün kalemleri gerilemiştir. İthalatın aksine ihracatta yaşanan bu durum ülkenin dış ticaretindeki küçülmeye işaret etmektedir.

Türkiye'nin Ürdün'e gerçekleştirdiği ihracat ve Türkiye lehine seyreden dış ticaret dengesi yıllar içinde düzenli bir şekilde artmaktadır. Ürdün'ün AB ve ABD ile imzalamış olduğu anlaşmalar ülkeyi bölgede farklı bir statüye koymaktadır. Bu yüzden büyümeye müsait olan bu ülkede uygun ortak yatırımları geliştirilerek, Türkiye'nin bölgede daha aktif bir hale gelmesi mümkündür. Ürdün yatırım, ekonomik ortam ve mevzuat açısından elverişli bir pazardır. Küçük bir pazar olmakla birlikte, Ürdün'ün bölge ülkeleri ve AB ile ticari entegrasyonu ve Nisan 1997'de AB ile imzaladığı Serbest Ticaret Anlaşması çerçevesinde ülke pazarı gün geçtikçe büyümektedir. Bu çerçevede, Türkiye ile Ürdün arasında imzalanacak Serbest Ticaret Anlaşması'nın da bölgede genişleme açısından faydalı olacağı düşünülmektedir.

Bölgedeki son gelişmeler de göz önünde bulundurulduğunda, Ürdün'e gerçekleştirilen ticaret önem kazanmaktadır. Ürdün'e ihracatta makine ve aksamları başlıca potansiyel arz eden ürünler arasındadır. Makine ve aksamlarının yanı sıra petrol ürünleri, yapı malzemeleri, mobilya ve dekorasyon malzemeleri, plastik ve kauçuktan mamuller, çeşitli kimyasallar, tekstil ürünleri de sıralanabilir. Bu sanayi ürünleri içinde de özellikle ambalaj malzemeleri, klima ve soğutucular, elektrik transformatörleri, jeneratörler, iş makineleri ve gıda işleme makineleri öne çıkmaktadır.

Tarım ürünleri arasında ise tütün, taze meyve sebze, unlu ve sütü mamuller, kakao ve kakaolu mamuller, hayvansal ve bitkisel yağlar, şeker ve şekerli mamuller, kuru baklagiller, hububat, kabuklu meyveler, makarna, turuncgiller, kurutulmuş meyveler, içme suyu, meyve suyu, reçel, çay, kahve ihracatı potansiyel arz etmektedir.

KAYNAKLAR

- T.C. Amman Büyükelçiliği, Ülke Raporu, 2009
- İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi, Ürdün Raporu, 2009
- Birleşmiş Milletler İstatistik Bölümü Verileri, <http://unstats.un.org>
- TÜİK Verileri